

Az EU Duna-régió stratégiája mint az unió második makroregionális fejlesztési kezdeményezése

Az EU balti-tengeri régiós stratégiája után – amelyet az EU svéd soros elnöksége idején, 2009 második felében fogadtak el – a Duna-régió stratégia (DRS) az unió második makroregionális fejlesztési stratégiája. Megalkotásában *nyolc* európai uniós tagállam és *hat* EU-n kívüli ország vesz részt: *Ausztria, Bulgária, Csehország, Magyarország, Németország* (Baden-Württemberg és Bajorország), *Románia, Szlovákia, Szlovénia*, valamint *Horvátország, Szerbia, Bosznia-Hercegovina, Montenegró, Moldova és Ukrajna*. Összeurópai szempontból mind *a balti*, mind *a Duna-stratégia* szimbolikus jelentőségű: jelképezi, hogy *a globalizáció korában az egyes államok egymásra utaltsága egyre növekszik*. A stratégia így arra is egyedülálló alkalmat kínál, hogy a részt vevő országok összehangoltan adjanak választ olyan globális kihívásokra, amelyeket csak határokon átívelő módon lehet hatékonyan kezelni (energiabiztonság, klímaváltozás, árvízveszély, aszály stb.).

A DRS segíti az *összetartozás erősítését*, illetve a régiós különbségek csökkentését. Nagyon fontos felismerni, hogy a stratégia a jószomszédságot hirdeti Közép-Európában, és hozzájárulhat a még gyümölcsözőbb kapcsolatok kialakításához az unió és Kelet-Európa között. A DRS alapvetően az EU 27-ek stratégiája. A stratégia ugyanakkor tágabb keretekben is értelmezhető, amennyiben az a Nyugat-Balkán európai integrációjának a felvezetését is jelentheti hosszabb távon. A DRS kapcsán megerősödött Duna menti együttműködés egyik legfontosabb lehetősége és egyben kihívása is az integráció elősegítése a stratégiában részt vevő nem uniós országokkal. Ennek megfelelően a 2011. évi soros magyar elnökség kiemelt célja volt az úgynevezett harmadik országok mind teljesebb bevonása a stratégia kialakításába, megtárgyalásába és végül a megvalósításba. Az unió általános érdeke a stabilitás megőrzése a határos szomszédos országokkal. A *Nyugat-Balkán európai integrációjának erősítése*, az EU keleti partnerségi politikája általánosan elfogadott közösségi kezdeményezések, amelyek kihatással vannak az egész unió politikai és gazdasági stabilitására. (Például az energiaellátás biztonságának fenntartása a fontos energiakereskedelmi partnerekkel – Ukrajna –, a demokratizációs folyamatok stabilizálása a volt Jugoszlávia területén.)

Az EU Duna-régió stratégiájának jelentősége

A stratégiára átfogóan ezért *Közép-Európa szimbólumaként is tekinthetünk*. A stratégia megvalósítása jó eszköz és alkalom arra, hogy számba vegyünk mindazokat a feladatokat, amelyekkel Közép-Európát *versenyképes helyzetbe* hozhatjuk. A magyar megközelítés alapvetése, hogy *a Duna-térséget egy élhető és fejlődő régióként képzelet el*. A stratégia

elősegíti a közösen megvalósuló, határon átívelő projektek kialakítását, ezzel hozzájárul a *térség gazdasági fellendüléséhez, új munkahelyek teremtéséhez*. A stratégia nem csak politikai elköteleződést jelent, az együttműködés *konkrét projekteken keresztül* valósul meg; meghatározó szerepet kap a „*bottom-up*” szemlélet. A *koordinált megközelítés, a meglévő uniós források hatékonyabb felhasználása, valamint az országok közötti különbségek és határok felszámolása* mind-mind fontos összetevői a fejlett és virágzó közép-európai álm megvalósításának.

Egy *gazdaságilag erős, politikailag stabil és ötletekben gazdag, kreatív Duna-régió erősíti Európát*. Hozzájárul az *Európai Unió további erősítéséhez és mélyítéséhez*. Így a térségben rejlő lehetőségek megfelelő kiaknázásával az egész európai integráció gazdagodik majd.

Számtalan olyan kérdés van ma már, amelyből egészen világosan kiderült, hogy a *közép-európai országok egymásra vannak utalva*. Nem tudjuk elkerülni az együttműködést, legyen szó az árvizek ügyéről, a közlekedésről, vagy az energiaellátás biztonságának garantálásáról. Amikor konkrét kérdésekről kezdünk el beszélni, egyre jobban látszik, hogyan szövédnék azok a szálak, amelyek ezt a közép-európai jószomszédságot meg fogják alapozni.

A végrehajtás keretei

Az intézkedések, fellépések végrehajtása mindenki felelőssége, ugyanakkor nincs jogi kötelezettség a végrehajtásra. Az akciók („programok”) pontosan meghatározott projekteken keresztül valósulnak meg. Ezek részletesen kidolgozott projektek, kijelölt projektvezetővel, határidőkkel és finanszírozással.

A makroregionális stratégiák minden résztvevő partner által elfogadott alapelve, hogy *nincsen szükség sem új uniós finanszírozásra, sem új uniós jogalkotásra, sem pedig új uniós struktúrákra*.

(1) A stratégia *nem nyújt új uniós pénzügyi támogatást*. Egyéb nemzetközi, nemzeti, regionális vagy magánszférából származó támogatást szerezhethet a régió, ugyanakkor főként a meglévő források jobb kihasználásán van a hangsúly.

(2) A stratégia miatt *nem kell az uniós jogszabályokat módosítani*, mivel az unió a huszonhét tagállama részére készít jogszabályokat, nem pedig a makrorégiós szintnek.

(3) A stratégia *nem hoz létre újabb struktúrákat*. Végrehajtását már létező testületek végzik, amelyek kiegészítő jellegét maximalizálni kell.

A stratégia egyik *alapköve az uniós jogszabályokkal és politikákkal való összhang*. Támogatja az uniós jogszabályokon alapuló kötelezettségek jobb végrehajtását, különösen az egységes piac és a környezet vonatkozásában. Hozzájárul néhány szakpolitika területéhez, ilyen például a közlekedés (a jelenleg felülvizsgálat tárgyát képező TEN-T, valamint a jövőbeli közlekedési szakpolitika országos szinten), az energiahálózatok (TEN-E), az egységes piac stratégiája (Single Market Act – egységes piaci intézkedéscsomag) stb. A régiónak alapvetően fontos szerepe van az EU többi külső politikájának támogatásában, összhangban az európai szomszédságpolitikával és annak regionális kezdeményezéseivel (például a keleti partnerséggel).

A finanszírozási források jobb kihasználása

A stratégia a rendelkezésre álló források eddiginél jobb és összehangoltabb felhasználását is szeretné elérni, mert *céljaira az unióban a 2013-ig tartó pénzügyi tervezési időszakban újabb összegeket nem különítenek el*. A pénzügyi és gazdasági krízis mély nyomokat hagyott a régióban, ezért a régió országainak kiemelt érdekük, hogy a 2013-ig terjedő uniós programozási időszakban a makroregionális stratégia projektekkal és programokkal segítse a gazdasági növekedést, a gazdasági fellendülést és munkahelyteremtést célzó „Európa 2020” stratégiával és a nemzeti programokkal összhangban.

A stratégiában részt vevő tagállamok célja tehát nem az, hogy újfajta költségvetési forrásokat vegyenek igénybe, hanem hogy törekedjenek arra, hogy *teljességében felhasználják a 2007–2013 közötti időszakra szóló strukturális alapokat és egyéb uniós forrásokat, kiegészítve nemzeti, magán-, vagy hitelintézeti finanszírozással*. A tapasztalatok egyelőre több részt vevő országban azt mutatják, hogy több vonatkozásban nehézséget okoz az operatív programok módosítása a programozási időszakban. Az együttműködési keretek létrehozása ugyanakkor lehetőséget nyújt arra, hogy racionálisabban és eredményesebben használják fel az uniós forrásokból, valamint az országok és különböző pénzügyi intézmények forrásaiból a régió fejlesztésére rendelkezésre álló pénzeszközöket. A makrorégiók sajátos jellemzőinek kihasználása a strukturális alapok sokkal hatékonyabb felhasználását eredményezheti, és hozzáadott értéket teremthet regionális szinten.

Az EU-ban megkezdődött a párbeszéd a 2014-et követő pénzügyi tervezési időszak előkészítéséről. Aktív párbeszédre és vitákra lehet számítani az EU makroregionális stratégiáinak a 2013 utáni időszakban betöltendő szerepéről, valamint azok kihatásairól. A formálódó európai bizottsági elképzelések lényege, hogy gyakorlatilag a makroregionális célkitűzések, amelyek kialakítása mind a balti, mind a Duna-stratégia vonatkozásában megtörtént, megjelenének az uniós szakpolitikák tartalmi tervezési fázisában, és ezáltal a 2014-től induló pénzügyi keretterv szakpolitikai fejezeteiben. Mindez olyan új koncepciót jelent, amely alapjaiban jelentene új irányt a többéves költségvetési keretek tervezésekor, és ebből következően számos vitát fog generálni a tagállamok között a megegyezés létrehozásáig.

Magyarország részvétele a végrehajtásban

Magyarország az Európai Unió Duna makroregionális stratégiának (DRS) keretein belül Csehországgal közösen látja el a fenntartható energia kiemelt terület koordinációját. Az elmúlt években tapasztalható energiamport-válsághelyzetek rávilágítottak a Duna-makrorégió sebezhetőségére. A magas energiaárakkal, széttöredezett energiapiacokkal, nem megfelelően összekapcsolt energiahálózatokkal rendelkező Duna-régió a szénhidrogének tekintetében szinte kizárólag egyetlen külső beszállítótól függ, ami növeli a térség sebezhetőségét. A DRS fenntartható energia területének célja a Duna-régiót jellemző problémák felszámolása; a megújuló energiák fenntartható hasznosításának térnyerése, az energiatakarékosság és az energiahatékonyság ösztönzése; valamint egy hatékony, összekapcsolt, jól működő belső energiapiac létrehozása a DRS akciótervben foglalt akciók megvalósításán keresztül. A stratégia 2011. június 24-i, Európai Tanács általi megerősí-

tését követően az akciók projektszinten valósulnak meg, a területen érintett szereplők széles körű bevonásával.

Tekintettel a Duna és mellékfolyóinak – mint például a Tisza – vízgyűjtő-gazdálkodásának fontosságára, *Magyarország koordinációs szerepet vállalt Szlovákiával együttműködésben a „Vízminőség védelme és megőrzése” elnevezésű cselekvési területen. Magyarország ugyancsak elkötelezte magát a „Természeti katasztrófák kezelése” terület Romániával közösen történő koordinációja mellett. A vízgazdálkodási és az árvízvédelmi területen komoly hagyománya van Magyarországnak és a szomszédos országok közötti együttműködésnek. A tiszta ivóvíz iránti igény, az árvízveszély, a vízhiány vagy az ipari szennyezések kockázata mindennapi problémák, amelyek a régióban élő állampolgárok életét befolyásolják. Magyarország szándéka, hogy ezen a téren tovább erősítse a regionális együttműködést, és központi szerepet játsszon egy újszerű, konstruktív partnerség keretében.*

Konkrét példák a magyar kezdeményezések, projektek közül

A magyar „Szeded+” folyamat projektjavaslat a régió kis- és középvállalkozásainak gazdasági integrációját segíti elő az egységes európai piacon. Ez a kezdeményezés továbbá az európai integráció előmozdítását célozza a szomszédos nyugat-balkáni térségben.

Ehhez kapcsolódik a duális szakképzés fejlesztése, szakképzési rendszerek összehangolása, valamint szakképzési klaszter létrehozása, amely a munkaerőhiány enyhítését célozza. A Duna-régió országaiban a szakképzés tartalmi összehangolása révén a munkaerőpiac igényeinek megfelelő szaktudással rendelkező szakemberek képzése a cél.

A délkelet-európai vasúti hálózat komplex, intermodális fejlesztéséhez előzetes megvalósíthatósági tanulmány elkészítése: a balkáni országok Duna-régióhoz való szorosabb kapcsolódása olyan vasúti, illetve ráhordó hálózat kialakításával történne, aminek fő tengelyeit a Drezda/Prága–Bécs–Budapest–Belgrád–Athén/Szófia/Isztambul és az azt keresztező Trieszt–Constanta nagysebességű vasútvonalak alkotják. A hálózatos szemlélet fontos a nagysebességű vasútvonalak által közvetlenül nem érintett országok bevonása szempontjából.

A geotermikus energia hasznosításáról szóló projekt célja, hogy a Duna-medence országainak eddig nem használt, nagymennyiségű energiakincsét feltárja, és annak kitermelésével a városok, települések szociális és gazdasági környezetét ellátva, az ott élő emberek életét fenntartható, pozitív módon befolyásolja.

Az energiahatékonyságról, a fenntartható, környezetbarát építkezésről, valamint a kistérségek/falvak/városok/önkormányzatok „innovatív technológián alapuló energiahatékonysági” zöld együttműködéséről szóló projekt célja, hogy a Duna menti országokban olyan példaértékű zöld települések jöjjenek létre, amelyek mintaként szolgálnak a Duna menti országok lakosai számára. A kommunikációhoz és tapasztalatcseréhez a polgármesterek szövetsége, s a testvérvárosok szövetsége megfelelő ismeretterjesztő platform lehet.

Az aszály és szárazság kezeléséről szóló projekt fő célja a Duna vízgyűjtő országai és elsősorban a középső és alsó Duna-völgy országai aszály- és szárazságkezelési akcióterveinek összehangolása, különös tekintettel a határokon túlnyúló hatásokra és szempon-

tokra. Magyarország számára kulcsfontosságú a probléma megoldása (sokkal nagyobbak a károk, mint a károk megelőzéséhez szükséges ráfordítások nagysága lenne).

Szorgalmazzuk a Duna menti rektori konferencia egyetemközi együttműködéseit a doktori tanulmányok, az oktatói és hallgatói mobilitás, valamint a klímaváltozás és a világörökségek témáiban. Kiemelt figyelmet kell fordítani a háromciklusú képzésben a doktori képzés előtt álló kihívásokra, a kutatás fontosságára, és külföldi vendégprofesszorok alkalmazására a doktori képzés keretében.

A DRS nyugat-balkáni partnerállamai világosan jelezték érdekltségüket a térség biztonságának javításában, a szervezett bűnözés elleni fokozott küzdelemben, valamint az együttműködés kiterjesztésében. Magyarország jelentős hozzájárulást tett ezen a téren a Dunai Rendészeti Koordinációs Központ kialakításával, amelynek továbbfejlesztése a Duna-régió stratégia keretein belül történik a projekttervek szerint.

A politikai lendület megtartása

A DRS megvalósítási szakasza során már most látható az új irányú együttműködés értéke. A partnerek értékelése szerint *a stratégia máris pozitívan járul hozzá a régió szorosabb együttműködéséhez*. A politikai szándék továbbra is nélkülözhetetlen a sikerhez, és kiemelt politikai feladat, hogy az elfogadásakor kialakult lendület megtartható legyen, minden releváns fórumon a stratégiát referenciapontként kell felhasználni. A EU Miniszterek Tanácsának napirendjén várhatóan rendszeresen szerepelni fog a stratégia, ugyanakkor ezen túlmenően a jövőben minden egyéb szinten is támogatni kell. Ennek elősegítésére még világosabbá kell tenni, hogyan kezeli a stratégia a régió sürgető problémáit.

Európa újraegyesítése azt az egyedülálló lehetőséget teremtette meg, hogy felülkerekedjünk azokon az ellentéteken és ellenséges indulatokon, amelyek Közép- és Kelet-Európa népeit évszázadokig elválasztották egymástól. Az az értékrendszer, ami az európai polgárokat és népeket összeköti, európai identitásformáló képességgel bír. Az Európai Unió nagy lendületű bővülése egyelőre 2007-ben lezárult. További jelöltek várnak arra, hogy az európai családhoz, közösséghez tartozhassanak. Legközelebb Horvátország csatlakozhat, várhatóan 2013-ban. Elköteleződése hasonló Magyarorszáéhoz: Európa jövőjét szeretné aktívan formálni.

Az európai integráció igazi eredménye *Európa újraegyesítése és népeinek kibékítése*. Európa újjáegyesítése azt jelzi számunkra, hogy Kelet- és Nyugat-Európa visszatér a közös Európába. Egy dolog biztos: *az egyesült Európa nem tény, hanem feladat*, amely nem könnyű, *felelősséggel, kihívással és lehetőséggel jár*.

A négy pillér

A DRS cselekvési terve egy rugalmas keret, akciók és projektek gyűjteménye, amely a munkálatok előrehaladtával folyamatosan alakul a jövőben is. A legfontosabb kérdések négy pillér köré csoportosíthatók. Mindegyik pillér kiemelt cselekvési területekből áll össze. Ezek a következők:

I. A Duna-régió összekapcsolása a többi régióval az alábbiak érdekében:

1. a mobilitás és az intermodalitás fejlesztése,

- a. belvízi hajóutak,
 - b. közúti, vasúti és légi összeköttetés,
 - 2. a fenntartható energia használatának ösztönzése,
 - 3. a kultúra és az idegenforgalom, valamint az emberek egymással való kapcsolatteremtésének előmozdítása.
- II. A Duna régióban a környezet védelme:**
- 4. a vizek minőségének helyreállítása és megőrzése,
 - 5. környezeti kockázatok kezelése,
 - 6. a biodiverzitás, a táj, valamint a levegő- és talajminőség megőrzése.
- III. Jólét teremtése a Duna régióban:**
- 7. tudásalapú társadalom kialakítása a kutatás, az oktatás és az információs technológiák segítségével,
 - 8. a vállalkozások versenyképességének, beleértve a vállalkozások közötti regionális együttműködések (klaszterek) fejlesztésének támogatása,
 - 9. az emberi erőforrásba és képességekbe való befektetés.
- IV. A Duna-régió megerősítése:**
- 10. intézményrendszer kibővítése és az intézményi együttműködés megerősítése,
 - 11. a biztonság erősítése (például a szervezett bűnözés elleni fellépés).

Kulcsszavak: Duna-régió stratégia, Európai Unió, makroregionális fejlesztés.

Resume

After the Baltic Sea Region Strategy – which was adopted in the second half of 2009 during the Presidency of Sweden – the Duna Region Strategy (DRS) is the second macroregional development of the European Union. This paper shows through concrete examples the importance of the Duna Region Strategy, the frames of implementation, financing and Hungary's participation in implementing the Duna Region Strategy.

Fotó: Herzog Tamás

Fotó: Dr. Marosi Lajos

*Helymeghatározások a Dunán: 1650 fkm, 1860 fkm.
Vajon melyik képhez melyik folyamkilométer tartozik?*